

6. 1809-1983: Noen sluttord

Helseforvaltningen var, som helsevesenet selv, svært liten, svært lite spesialisert og ikke spesielt profesjonalisert i starten, altså i tiden omkring adskillelsen fra Danmark. Veksten var lenge beskjeden, men etter hvert tiltar den, og med den kommer spesialiseringen og profesjonaliseringen. Man merker det for alvor under Michael Holmboes lange tid som medisinaldirektør (1893-1918). Det fortsetter under hans mer kort fungerende etterfølgere og forsterkes markert etter Den annen verdenskrig, under Karl Evangs myndige og dominerende lederskap.

I starten (1809) var det legene som tok initiativet og forsøkte å bygge opp en forvaltning som reflekterte selve klinikken ved at den var legedrevet, ja, var en forlengelse av klinikken og preklinikken inn i forvaltningen. Det tok ikke lang tid før det halvfrie Norges fremste makthavere, juristene, plasserte sunnhetsforvaltningen der de mente den hørte hjemme, under seg. Der ble fra legehøld fra tid til annen, men mest energisk i 1830- og 1840-årene, under professor Frederik Holsts førerskap, gjort forsøk på å ta tilbake makten over "eget" vesen. Det lyktes bare i noen grad (1858-1891). Legene måtte i stor grad underordne seg juristene og rettsstatligheten, og fra 1850-årene av også det politiske legmannsstyre. Sunnhetsforvaltningen ble delt fra 1891 og den medisinske del lagt til Medisinaldirektoratet, et direktorat som måtte rapportere til den juridisk ledede Medisinalavdelingen i Departementet. Etter Den annen verdenskrig lyktes det imidlertid Karl Evang å samle sunnhetsforvaltningen i et helsedirektorat, ledet av ham og hans legelige "public health team". Evang hadde forberedt den medikratiske samlingen under krigen, men fikk også god hjelp av okkupasjonsmakten, som hadde integrert Direktoratet og Medisinalavdelingen i en samlet helseavdeling.

Det evangske regime kom etter hvert under press. Evang så presset, men svarte med å "ta igjen". Hans etterfølger fra 1972, Torbjørn Mork, kom etter hvert til å følge opp Evangs "motstandslinje". Han skulle få det langt verre enn Evang og måtte til slutt konstatere at han ikke lyktes. Hans direktorat ble delt i 1983. Den egentlige moderne spesialisering av forvaltningen skulle nå for alvor ta til. Med delingen ble planleggings- og politikk-oppgavene flyttet ut av Direktoratet og lagt til en ny helseavdeling i Sosialdepartementet. Helsedirektoratet ble sittende igjen med iverksettelses- og tilsynsoppgavene.

Både Evang og Mork slåss i stor grad mot ”tidsånden”. Evang bygget opp en integrert forvaltning, basert på medikratiske premisser, og forsvarte den mot et tiltagende press fra legenes gamle motstandere, juristene og deres rettsstatlighet og politikerne og deres ”politokrati”, men nå også fra en ny motstander, økonomene og deres nyttestatlighet. Mork måtte gi etter for denne ”koalisjon” av jurister, politikere og økonomer.

Med Morks nederlag i 1983, eller rundt 1983, var det på mange måter også slutt med den gamle striden mellom legene og ”de andre”. Skulle legene nå komme tilbake måtte de gjøre det på premisser tilpasset den nye tid; det vil si, den nye maktvirkelighet. Det var en maktvirkelighet hvor styrings-spesialiseringen og -profesjonaliseringen var iferd med å nå et nytt nivå. Men hvordan Torbjørn Mork og hans medarbeidere skulle reagere etter 1983 skulle også bli avgjørende for om hans neste, og siste, periode skulle bli en forlenget kamp for fortiden eller en mer skapende tilpasning til fremtiden. Det skulle bli det første, men det skal vi komme nærmere tilbake til i del 2 av historien om den norske helseforvaltning.

Kilder

Fremstillingen er basert på mange andre forskeres arbeider, som det delvis fremgår av henvisningene. En rekke selvbiografier, særlig av politikere, er også benyttet. I tillegg er fremstillingen basert på dokumentarisk materiale av ulike slag, som trykte dokumenter – ikke minst stortingsforhandlingene, arkivmateriale (saksbehandlingsmateriale) og aviser og på intervjuer. Det er løpende henvist til det materiale som er benyttet.

Nedenfor gies en oversikt over de personer som er intervjuet. Intervjuene er tatt opp på diktafon og skrevet av etterpå av forfatteren. Intervjuene varte fra 10-15 minutter til 3-4 timer. Noen personer er intervjuet flere ganger. I flere tilfeller er intervjuene fulgt opp av kortere telefonintervjuer. I oversikten over personer som er intervjuet har vi ikke tatt med dem som bare ble stilt et eller noen få korte spørsmål om faktiske forhold. Vi har bare tatt med dem som kunne uttale seg om perioden før 1983.

De intervjuede:

Alvik, Anne: Lege, ass. overlege i Helsedirektoratet 1977-1982; fortsatte i Direktoratet/Helsetilsynet som medisinalråd/helsedirektør 1985-2000. 24.11.2008, 24.4.2009, 29.6.2009

Alsrød, Marie: Begynte på kontoret hos Evang i januar 1945 (arkivet) og ble siden i Helsedirektoratet/Statens helsetilsyn til 1996, den siste tiden som førstekonsulent. 11.12.2008

Asvall, Jo Eirik: Lege, spesiallege og overlege i Helsedirektoratet 1971-1976. 18.12.2008, 20.12.2008, 15.7.2009, 21.7.2009

Bang, Reidar S.: Jurist, fra 1954 saksbehandler (noen permisjoner), siden byråsjef og avdelingsdirektør i Helsedirektoratet; fortsatte etter delingen i 1983 til pensjonering. 25.11.2008

Bjartveit, Kjell: Lege, saksbehandlerstillinger i Helsedirektoratet i deler av perioden 1957-1963, siden spesiallege og adm. overlege Statens skjermbildefotografering/ Statens helseundersøkelser. 7.11.2008, 10.7.2009

Bjelke, Erik: Lege, sønn av Harald Bjelke, kst. medisinaldirektør 1938.
4.2.2009

Bratteli, Tone: Journalist, datter av Trygve Bratteli, statsminister 1971-1972,
1973-1976. Personlig sekretær hos sosialminister Odd Høydahl 1973.
8.12.2008

Christiansen, Ragnar: Politiker (Ap), bl.a. finansminister 1971-1972.
5.11.2008

Danielsen, Egil: Statsviter, førstekonsulent Helsedirektoratet 1958-60, byrå-
sjef 1970-1983, fortsatte etter delingen i 1983 i Helseavdelingen. 6.1.2009

Disen, Andreas: sosialøkonom, saksbehandler, Plan- og utredningsavdelin-
gen, Sosialdepartementet 1972-83. Siden underdirektør, avdelingsdirektør og
ekspedisjonssjef i Sosialdepartementet. 26.8.2009

Evang, Anders: Lege, sønn av Karl Evang. 27.10.2008

Grund, Jan: Sosialøkonom, planleggingssjef Helsedirektoratet 1979-1983;
fortsatte etter delingen i Helseavdelingen. 11.2.2009

Gunbjørud, Anne Berit: Lege, konsulent/ass. overlege Helsedirektoratet
1981-1983; fortsatte etter 1983 i Direktoratet/fylkeslegetaten/Helsetilsynet.
15.6.2008

Hagen, Steinar: Lege, spesiallege Helsedirektoratet 1975-1976. 14.7.2009

Harvei, Sverre: Lege, spesiallege og overlege Helsedirektoratet 1970-1973.
22.10.2008

Heiberg, Astrid Nøklebye: Lege, statssekretær Sosialdepartementet 1981-
1985. 5.1.2009

Heløe, Leif Arne: Tannlege, sosialminister 1981-1986. 18.12.2008, 8.5.2009

Hjort Peter F.: Lege, gründer, helsetjenesteforskning, 1974-. 30.10.2008

Hole, Kjell: Statsviter, konsulent i Helsedirektoratet 1974-1980. 10.10.2008

Hovind, Ole B.: Lege, saksbehandler og overlege Helsedirektoratet 1973-
1986 (med permisjoner). 7.10.2008, 16.12.2008

Jøldal, Bjørn: Farmasøyt, saksbehandler, byråsjef og overapoteker,
Helsedirektoratet 1958-1991. 15.10.2008

Madsen, Jan: Sosialøkonom, ekspedisjonssjef i Plan- og utredningsavdelin-
gen, Sosialdepartementet 1971-1991. 20.11.2008, 26.1.2009, 28.1.2009

Mauritzen, Thomas: Filolog, avdelingsdirektør Administrasjonsavdelingen i Sosialdepartementet fra 1981 og karrieren ut. 11.8.2009

Mork, Elisabeth: Lege, datter av Torbjørn Mork. 29.10.2008, 28.11.2008

Myhre, Wenche Margrethe: Journalist, samboer med Torbjørn Mork fra 1975. 23.3.2009

Nilsen, Arne: Politiker (Ap), bl.a. sosialminister 1979-81. 16.12.2008

Nordbø, Eldrid: Statsviter, personlig sekretær, Sosialministeren 1971, kommunalråd Oslo 1972-1979, ekspedisjonssjef Kommunal- og arbeidsdepartementet 1981-1986, statssekretær for Statsministeren 1986-1989, handelsminister 1990-1991; departementsråd Sosialdepartementet 1992-1996. 10.11.2008, 21.8.2009

Norbom, Jon Ola: Sosialøkonom og politiker (V), statssekretær Finansdepartementet 1967-1969, finansminister 1972-1973, departementsråd Sosialdepartementet 1984-1992. 21.7.2009, 24.7.2009, 3.8.2009, 9.9.2009

Ofstad, Jarle: Lege, ass. lege hos fylkeslege Harald Bjelke 1953-1954, samarbeidet med Torbjørn Mork, bl.a. i NAVF. 6.2.2009

Rytter, Eilif: Lege, legekonsulent, spesiallege, overlege Helsedirektoratet 1971-1977. 10.10.2008

Steenfeldt-Foss, Otto W.: Lege, ass. overlege 1968-1971 og overlege 1974-1980 Helsedirektoratet. 17.11.2008, 3.8.2009

Øygard, Kolbjørn: Lege, distriktslege (fra 1958), ass. fylkeslege (1965-1967) og fylkeslege (1968-1978, 1992-) det meste av karrieren. 3.8.2009

Ånstad, Hans J.: Lege, konsulent 1974 og overlege Helsedirektoratet 1979-1983, spesiallege Sosialdepartementet, Helseavdelingen etter 1983. 19.11.2008, 4.5.2009

Litteratur

Litteraturen som er benyttet er ført opp i fotnotene. Dette er gjort for at leserne enkelt skal kunne se hvilke skriftlige dokumenter som er brukt, og eventuelt lese hvordan de er brukt. Det meste av denne litteraturen er også ført opp her i litteraturlisten, slik at leserne lett skal finne igjen referansene. Litteraturlisten omfatter bøker, artikler, utredninger, viktigere offentlige dokumenter, skrevne og lett tilgjengelige foredrag som spiller en viss rolle i arbeidet. Mindre viktige publikasjoner, mindre notater og annet arkivmateriale er utelatt.

Alvik A. Bedriftshelsetjenesten. Utposten 1981; 10(2/3): 3.

Andenæs J. Domstolenes stilling til Stortingets delegasjon av myndighet. I: Avhandlinger og foredrag. Oslo: Universitetsforlaget, 1962.

Austad A-K. Gaustad asyl reiser seg. I: Austad A-K, Ødegård Ø, red. Gaustad sykehus gjennom hundre år. Oslo: trykt hos J. Chr. Gundersen, 1956: 39-120.

Benum E. Sentraladministrasjonens historie. Bind 2. 1845-1884. Oslo: Universitetsforlaget, 1979.

Beretning og Indstilling fra en til at undersøge de Sindssvages Kaar i Norge og gjøre Forslag til Forbedring i Aaret 1925 naadigst nedsat Kongelig Commission. Christiania, 1825.

Beretning om Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene i Norge i 1853. Oslo: Departementet for det Indre, 1853. Beretningene for 1853 og fra 1860 for hvert tiår fremover, finnes nå elektronisk tilgjengelig på Statistisk sentralbyrås vevsider. http://www.ssb.no/vis/emner/historisk_statistikk/artikler/art-2006-12-04-01.html (7.10.2009)

Bergan F, Mork T, Poppe E, Torgersen O og Johannessen E. Lungekreft og røyking. Liv og helse 1971; 38: 206-208.

Berner J. Den norske lægeforening 1886-1936. Oslo: Den norske lægeforening, 1936.

- Bjartveit K. De 15 første årene – 40 år i den offentlige helseforvaltning. Kåseri holdt ved fylkeslegemøte, Statens helsetilsyn, Soria Moria, 26.11.1997.
- Bjartveit K. Hvit pest, svart tjære. Michael 2007; 4(Supplement 7): 42.
- Blom I. Den hårde dyst. Oslo: Cappelen, 1987.
- Bore E. Sykehuslovens finansieringssystem. Hovedoppgave. Oslo: Institutt for statsvitenskap, 1975.
- Bremer J, Ødegård Ø. Statistikk. I: Austad A-K, Ødegård Ø, red. Gaustad sykehus gjennom hundre år. Oslo: trykt hos J. Chr. Gundersen, 1956: 179-192.
- Brundtland AO. Gift med Gro. Oslo: Schibsted, 1996.
- Brundtland GH. Mitt liv 1939-1986. Oslo: Gyldendal, 1997.
- Bu S. Sykehusene i Norge. Oslo: Medisinaldirektoratet, 1940.
- Bull T. På tvert. Oslo: Cappelen, 1983.
- Burke E. Reflections on the revolution in France. London: printed for J. Dodsley, 1790.
- Bø O. Folkemedisin og lærd medisin : norsk medisinsk kvardag på 1800-talet. Oslo: Det norske samlaget, 1972.
- Bøhmer AM. Helsevesenet 1940-1983: en administrasjonshistorisk oversikt. Norsk arkivforum 1988; 8: 108-226.
- Christensen T. Politisk styring og faglig uavhengighet: reorganisering av den sentrale helseforvaltningen. Oslo: TANO, 1994.
- Christensen T. Styrt endring og planlagte konsekvenser: en studie av omorganiseringen av den sentrale helseforvaltningen i 1983. Tromsø: Universitetet i Tromsø, Institutt for samfunnsvitenskap, 1985.
- Christiansen R. Fra storting og styringsverk – erindringer fra et liv i politisk arbeid. Oslo: Forlaget Aktuell, 2006.
- Christophersen HO. Eilert Sundt : en dikter i kjensgjerninger. Oslo: Gyldendal, 1962
- Dahl D. Lægens rettslige ansvar. Tidsskrift for rettsvitenskap 1946; 241-66.
- Debes J. Organisasjon – realiteter og illusjoner i statsadministrasjonen. Oslo: Universitetsforlaget, 1961.

Debes J. Sentraladministrasjonens historie : Bind 5. 1940-1945. Oslo: Universitetsforlaget, 1980.

Den nye staten. Program for fornyelse av statsforvaltningen. Oslo: Forbruker- og administrasjonsdepartementet, 1987.

Eger C. Læge- og Pharmaceut-Kalender for Norge med Angivelse af dets Medicinalinddeling. Arendal: J. S. Fabritius's Forlag, 1864.

Engstad P. Statsmann i storm og stille. Oslo: Tiden, 1987.

Esmarch L. Det civile Lægevæsens udvikling efter 1814. Bilag 2, II til Tillægsindstilling angaaende Ordning af Medicinalstyrelsen, til Indstilling fra den kongelige Lagekommission af 1898. Trykt som vedlegg til Ot.prp. nr. 39 (1911), Om udførelsen af de offentlige Lægeforretninger, Stortingsforhandlinger 1911, 3b.

Evang K. Forhåndsplanlegging av helsearbeid. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1966; 86(1): 11-17.

Evang K. Fødselsregulering - dens berettigelse og dens praktiske gjennomførelse. Oslo: Fram, 1930.

Evang K. Helse og samfunn, Oslo: Gyldendal, 1974.

Evang K. Helsedirektørens foredrag ved åpningen av møtet for fylkesleger og stadsfysici i februar 1968. Meddelelsesblad for Helsedirektoratet, september 1968.

Evang K. Masseundersøkelser og cancer. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1962; 82(16): 1052-1056.

Evang K. Medicinalvesenets centraladministrasjon. Tidsskrift for Den norske Lægeforening 1938; 58: 1319-1334.

Evang K. Noen administrative problemer i Norge i dag belyst ved eksempler fra helsesektoren. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1961; 81-111.

Evang K. Noen aktuelle oppgaver ved gjenreisningen av den norske folkehelsen og det norske helsevesen. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1945; 65: 266-271.

Evang K. Norsk helsestell og norske helseproblemer. Notat, Washington D. C., mai 1943. Notatet finnes i Helsetilsynets Evang-samling.

Evang K. Norsk sykehuspolitikk. Trykt foredrag. Oslo: Den norske sykehusforening, 1946.

Evang K. Perspektiver for helsetjenesten. Tidsskrift for Den norske lægeforsening 1968; 88(13): 1305-1310.

Evang K. The Position of the Medically Trained Person in the Administration of Health Services. American Journal of Public Health 1966; 56(10): 1722-1733.

Evang K. "Public health" - sosial og administrativ medisin. Tidsskrift for Den norske lægeforsening 1953; 73: 767-777.

Evang K. Rasepolitikk og Reaksjon. Oslo: Fram, 1934.

Evang K. Sentraladministrasjonen for det sivile medisinalvesen etter krigen. Manuskript, mai-juni 1945. Finnes i Evang-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek.

Evang K. Statens sykehuspolitikk. Meddelelser fra Den Norske Sykehusforening 1949; 5.

Evang K. Utkast til en plan for folkehelse og helsestell i Norge etter krigen. Manuskript, 1944-45. Finnes i Evang-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek.

Fivelsdal E, red. Makt og byråkrati - essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier. Oslo: Gyldendal, 2000.

Foucault M. Naissance de la clinique: une archéologie du regard médical. Paris: Presses universitaires de France, 1963.

Fylkeslegeembedet. Innstilling fra Utvalget til å vurdere og fremme forslag til fylkeslegekontorenes organisasjonsstruktur og administrasjonsordning m.v. Oslo/Hamar/Molde, 1982.

Gleditsch NH. Vær utålmodig menneske!: erindringer. Oslo: Gyldendal, 1980.

Gokstad AC. De store utfordringenes år – helseforhold fra okkupasjon til selvstendighet da krigen i Norge var slutt i 1945. Michael 2005; 2: 311-323.

Gokstad AC. Helse og hakekors: helsetjeneste og helse under okkupasjonsstyret i Norge. Bergen: Alma mater, 1991.

Gokstad AC. Slange og sverd – hjemmefront og utefront, leger og helsetjenester 1940-1945. Bergen: Alma Mater, 1995.

Grund J. Helseplan for 1980-åra. Oslo: Gyldendal, 1982.

Grünfeld B. Legal abort i Norge: legalt svangerskapsavbrudd i Norge i tidsrommet 1965-1971: en sosialmedisinsk og sosialpsykiatrisk undersøkelse. Oslo: Universitetsforlaget, 1973.

Grøn F. Christian Thv. Kierulf. Norsk Biografisk Leksikon: Bind VII: 306-307. Oslo: Aschehoug, 1936.

Grøn F. Michael Holmboe. Norsk Biografisk Leksikon: Bind VI: 262-263. Oslo: Aschehoug, 1934.

Gulick LH, Urwick L. I: Papers on the Science of Administration, New York: Institute of Public Administration, Columbia University, 1973: 15-30

Gundersen FF. Helse og politiske styringsmekanismer. Oslo: Tanum, 1989.

Hansson R. Norges civile medisinalvesen – dets styre. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1930; 50: 1422-1434.

Hansson R. Norges medisinalvesen – dets styre. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1931; 51: 180-183.

Hansson S, Teigene IH. Makt og mannefall. Historien om Gro Harlem Brundtland. Oslo: Cappelen, 1992.

Haukeland R. Herman Wedel Major. I: Retterstøl, N, red. Gaustad sykehus 140 år. Oslo: Universitetsforlaget, 1995: 38-64.

Heiberg-gruppen. Organisering av Sosialdepartementet/Helsedirektoratet. Sosialdepartementet 25.6. 1982.

Heløe LA og Ånstad H. Striden om kommunehelse(tjeneste)loven: hvor ble det av forebyggingen? Michael 2007; 4: 567-590.

Hernes G, red. Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon. Bergen: Universitetsforlaget, 1978.

Hirschman A. Exit, Voice and Loyalty. Cambridge: Harvard University Press, 1970.

Hjort PF. Tanker om medisinen i fremtidens samfunn. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1967; 87(20): 1311-1312.

Holst F. Medicinalcollegiets Skjæbne. Norsk Magazin for Lægevidenskab 1848; 2: 489-15, 537-57.

Holst F. Om Nødvendigheden af et lægekyndigt Sundhedscollegium i Norge. Eyr 1836; 8(4): 324-352.

Haave P. Da legene skulle autoriseres. Tidsskrift for Den norske lægeforening 2007; 127(24): 3267-3271.

Illich I. Medical nemesis – the expropriation of health. London: Calder & Boyers Ltd, 1975.

Innst. O. XIII (1926). Innstilling fra næringskomite nr. 2 angående lov om lægers rettigheter og plikter m.v.

Innstilling til 1. Lov om lægers rettigheter og plikter. 2. Lov om tannlegers rettigheter og plikter. Avgitt av det av Socialdepartementet den 14de juni 1920 nedsatte utvalg. Kristiania: Socialdepartementet, 1921, s. 1. Innstillingen er trykt i Stortingsforhandlinger 1924 3a, som vedlegg til St.prp. nr. 28.

Innstilling om Den sentrale forvaltnings organisasjon. Oslo: Statsministeren, 1970.

Jacobsen KD. Teknisk hjelp og politisk struktur. Oslo: Universitetsforlaget, 1964.

Johannessen, FE, Skeie J. Bitre piller og sterke dråper. Oslo: Norsk farmasi-historisk museum, 1995.

Jørgensen K. Kunnskap og politikk i norsk sinnssykevesen 1820-1920. Rapport nr. 63,1998. Bergen: Institutt for administrasjon og organisasjonsviten-skap, Universitetet i Bergen, 1998.

Kalleberg R. Kenning-tradisjonen i norsk ledelse. Nytt norsk tidsskrift 1991; 8(3): 218-244.

Kjærheim K. Mellom kloke koner og hvitkledte menn – det norske jordmor-vesen på 1800-tallet. Oslo: Seksjon for medisinsk historie, 1980.

Klein R. Det sublime sug. Oslo: Aschehoug, 1996.

Kleppe P. Kleppepakke. Meninger og minner fra et politisk liv. Oslo: Aschehoug, 2003.

Kreyberg L. Kast ikke kortene : i sanitetet – og utenfor, under krigen 1940-45. Oslo: Gyldendal, 1978.

Kuhnle S. Velferdsstaten. Oslo: Tiden, 1983.

Kydland FE, Prescott EC. Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans. Journal of Political Economy 1977; 85(3): 473-491.

Lahlum HO. Oscar Torp : en politisk biografi. Oslo: Cappelen, 2007.

Larsen Ø, red. Forebyggende medisin. Oslo: Seksjon for medisinsk historie, Universitetet i Oslo, 1975.

Langslet LR. Fra innsiden. Glimt fra et halvt liv i politikken, Oslo: Cappelen, 1994.

Larsen Ø, red. Norges leger (5 bind). Oslo: Den norske lægeforening, 1996.

Levay C, Waks C, red. Stråvan efter transparens. Stockholm: SNS Förlag, 2006.

Lie E. Ambisjon og tradisjon. Finansdepartementet 1945-1965. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo, 1995.

Lindbekk T. Mobilitets- og stillingsstruktur innenfor tre akademiske profesjoner. Oslo: Universitetsforlaget, 1967.

Lindblom CE. The science of muddling through. Public Administration Review 1959; 19: 79–88.

Lunde K. Medisinalforvaltningen i Norge og Danmark. Nordisk Administrativt Tidsskrift 1937: 226-237.

Lægelovkommissionen av 1898. Indstilling. Om Omordning af det civile Lægevæsen. Kristiania, 1903.

Lægelovkommissionen av 1898. Tillæggsindstilling Angaaende Omordning af Medicinalstyrelsen. Bilag 2, II.

Lægelovkommissionen av 1898. Indstilling fra Den kongelige lægelovkommission, Forslag til Lov om Læger og Tandlæger, Jordmødres og Apotekeres Regres til Fattigvæsenet, Kvaksalverlovgivningen, Kristiania: Socialdepartementet, 1908.

Lønning P. Derfor... Dokumentasjoner omkring abortdebatten og en embetsnedleggelse. Oslo: Gyldendal, 1975.

Martin PK. Discovering the WHAT of management – the complete guide to The Kenning principles of management. Flemington, NJ: Renaissance Educational Services, 1990.

Medisinalvesenets centraladministrasjon. Innstilling fra Sosialistiske Lægers Forenings komité. Socialistisk Medisinsk Tidsskrift. 1938; (1): 4-12. Også trykt i Bruusgaard A, Gjestland T, red. Festskrift til helsedirektør Karl Evang på 60-årsdagen. Oslo: Gyldendal, 1962: 201-216.

Mellbye F. Slit med helsa. Oslo: Gyldendal, 1989.

Monod J. Le hasard et la nécessité. Paris: Edition de Seuil, 1970.

Mork T. A comparative study of respiratory disease in England & Wales and Norway. Oslo/Bergen: Scandinavian University Books, 1962.

Mork T. Den videre utbygging av vårt helsestell. Foredrag, Kristiansand medisinske selskap, 4.4. 1977. Det finnes som nr. 4-1973 i Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek.

Mork T. Foredrag på diakoniledermøtet, 6. september 1971. Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek.

Mork T. Foredrag ved distriktslegemøtet. 6.-7.6. 1974. Mork-samlingen, Statens helsetilsyn 8-1974.

Mork T. Fra Collegium medicum til helsedirektorat – Trekk av den sentrale helseadministrasjons historie, Armauer Hansen-forelesningen, Bergen, 13. oktober 1978. Forelesningen er ikke trykket, men finnes i Mork-samlingen i Statens helsetilsyns bibliotek.

Mork T. Fremtidens helsetjeneste – perspektiver og problemer. Sykehuset 1973; 5: 282-297.

Mork T. Helsedirektørens innledningsforedrag fylkeslegemøte i Oslo 4. desember 1974. Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek, 1-1975.

Mork T. Helsetjenesten utenfor sykehus. Foredrag ved sykehussjefmøtet i Trondheim 3. februar 1972. Mork-samlingen (4/72), Statens helsetilsyns bibliotek.

Mork T. Problemer omkring primærhelsetjenesten. Foredrag NKS-konferanse, Tromsø november 1977. Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek, 5-1977.

Mork T. Samarbeid i helsetjenesten. Foredrag, Stavanger medisinske selskap, 20.2. 1974. Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek, 2-1974.

Mork T. Tanker omkring samarbeid i helsetjenesten. Foredrag, NHV, Göteborg, 16.8. 1976. Mork-samlingen, Statens helsetilsyns bibliotek, 7-1976.

Nesvold HP. Det offentlige legevesen i Norge og dets forebyggende oppgaver. I: Larsen Ø, red. Forebyggende medisin. Oslo: Seksjon for medisinsk historie, Universitetet i Oslo, 1975: 17-22.

Nordahl K. Dagbøker. Bind 1, 1950-1955. Oslo: Tiden, 1991.

Nordby T. Karl Evang. En biografi. Oslo: Aschehoug, 1989.

Norges offentlige utredninger. En bedre organisert stat. NOU 1989: 5

- Norges offentlige utredninger. Finansiering av helseinstitusjoner. NOU 1977: 22.
- Norges offentlige utredninger. Helse- og sosialtjenesten i lokalsamfunnet. NOU 1979: 28.
- Norges offentlige utredninger. Helsepolitikken. NOU 1979: 10.
- Norges offentlige utredninger. Leger og tannlegers rettigheter og plikter. NOU 1976: 1.
- Norges offentlige utredninger. Rammeplan for forsøksvirksomhet i den primære helse- og sosialsektor. NOU 1973: 56.
- Norges offentlige utredninger. Sosiale tjenester. NOU 1972: 30.
- Norges offentlige utredninger. Systematiske tiltak for en bedre primær helse-tjeneste. NOU 1973: 35.
- Olsen JP, Lægred P. Byråkrati og beslutninger. Oslo: Universitetsforlaget, 1978.
- Olstad F. Einar Gerhardsen. En politisk biografi. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Ot.prp. nr. 66 (1981-82). Helse- og sosialtjenesten i kommunene.
- Ot.prp. nr. 32 (1975-76). Om lov om endringer i lov av juni 1969 om sykehus m.v.
- Ot.prp. nr. 61 (1971-72). Om lov om endringer i lov av 19. juni 1969 om sykehus og i andre lover.
- Ot.prp. nr. 75 (1949). Om lov om folketannrøkt.
- Ot.prp. nr. 33 (1983-1984). Om lov om statlig tilsyn med helsetjenesten.
- Ot.prp. nr. 39 (1911). Om utførelsen av de offentlige lægeforretninger.
- Ot.prp. nr. 10 (1925). Om utfærdigelse av lov om lægers rettigheter og plikter m.v.
- Rasjonaliseringsdirektoratet, Administrasjonsordningen i Sosialdepartementet – del II Helsedirektoratet, R-dir. 003.2 JD-TB/GS S43 15/12 1964.
- Rasjonaliseringsdirektoratet. Rapport fra organisasjonsundersøkelse i Helsedirektoratet. 1.6. 1978.

- Rasjonaliseringskomiteen. Innstilling, 15.6. 1946. Innstillingen er trykt som vedlegg til St.prp. nr. 1, tillegg 5, 1947.
- Retterstøl N, red. Gaustad sykehus 140 år. Oslo: Universitetsforlaget, 1995.
- Rokkan S. Norway numerical democracy and corporate pluralism. I: Dahl RA, red. Political opposition in western democracies. New Haven/London: Yale University Press, 1966: 70–115.
- Rosen G. A History of Public Health. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1993 (1958).
- Scharffenberg J. Herman Majors tilbaketræden fra Gaustad. Tidsskrift for Den norske lægeforsening 1916; 36: 167-170.
- Schiøtz A. Distriktslegen – institusjonen som forsvant. Det offentlige legevesen 1900-1984. Doktoravhandling. Oslo: Det medisinske fakultet, 2000.
- Schiøtz A. Doktoren. Distriktslegenes historie 1900-1984. Oslo: Pax forlag, 2003.
- Schiøtz A. Folkets helse – landets styrke. 1850-2003. Oslo: Gyldendal, 2003.
- Schjander N jr. Hvis jeg bare hadde en bedre sjef. Oslo: Hjemmets forlag, 1989.
- Schjønby HP. Sundhedscollegiet 1809-1815. Rapport fra Helsetilsynet nr. 1/2009. Oslo: Statens helsetilsyn, 2009.
- Seip, JA. Fra embedsmannsstat til ettpartistat. Oslo: Universitetsforlaget, 1963.
- Sejersted F. Sosialdemokratiet finner sin form. Kampen om fullmaktslovene etter 1945. I: Sejersted F. Demokrati og rettsstat. Oslo: Pax forlag, 2001: 310-346.
- Simon HA. The proverbs of administration. Public Administration Review 1946; 4(1): 16-30.
- Simon HA. The sciences of the artificial. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1969.
- Skaset M. I gode og onde dager... De norske legene og staten 1945-2000. Doktoravhandling. Oslo: Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, 2006.
- Slagstad R. De nasjonale strateger. Oslo: Pax, 2001.

Solhjell KO. Tru og makt – Kristeleg folkepartis historie 1933-2008. Oslo: Det norske samlaget, 2008.

Statens forenklings- og sparekomité. Innstilling I. Trykt i SF 1926, etter St.meld. nr. 32.

St.meld. nr. 79 (1980-1981). Langtidsprogrammet 1982-1985.

St.meld. nr. 75 (1976-1977). Langtidsprogrammet 1978-1981.

St.meld. nr. 9 (1975-76). Om de sosiale tjenester og det sosiale hjelpeapparat.

St.meld. nr. 85 (1970-71). Om helsetjenesten utenfor sykehus.

St.meld. nr. 8 (1974-75). Om prinsipper for gjennomgåelse av statsbudsjettet med sikte på å dempe veksten i utgiftene.

St.meld. nr. 45 (1972-73). Tillegg til St.meld. nr. 85 (1970-71).

St.meld. nr. 25 (1996-97). Åpenhet og helhet. Om psykiske lidelser og tjenestetilbudene.

St.prp. nr. 63 (1997-1998). Om opptrappingsplan for psykisk helse 1999-2006. Endringer i statsbudsjettet for 1998.

St.prp. nr. 121 (1955). Om tiltak for å lette den administrative arbeidsbyrden for statsrådene m.v. – Tilleggsbevilgninger.

Steenfeldt-Foss OW. Psykiatrisk helsetjeneste i public health-perspektiv. Tidsskrift for Den norske lægeforening 1970; 90: 1267-1271.

Steffens, HK. Den norske Centraladministrations Historie 1814-1914. Kristiania: I. M. Stenersens Forlag, 1914.

Sundt E. Om Renligheds-Stellet i Norge. Christiania: J. Chr. Abelsted, 1869.

Svalestuen, AA. Medisinalvesenets sentraladministrasjon 1809-1940. Norsk arkivforum 1988; 8:1-107.

Thorsen TG. Medisinalvesenets administrasjon. Morgenbladet, kronikker 11. og 12.12. 1946.

Uttalelse til Sosialministeren. Ad: reorganiseringen av sentraladministrasjonen for det sivile medisinalvesen. Uttalelse fra utvalg, ledet av Karl Evang og med Andreas Diesen og Karl A. Høyde som de øvrige medlemmer, avgitt 14. desember 1945. Den finnes bl.a. i Evang-samlingen i Statens helsetilsyns bibliotek.

Utvalget til å utrede og komme med forslag til en sterkere integrering av saksbehandling og administrasjon i Sosialdepartementet (Larsen-utvalget). Innstilling. 23.11. 1976.

Weber M. *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Oxford University Press, 1947. (Den tyske originalutgave, *Wirtschaft und Gesellschaft* (1921), er nytrykt i *Studienausgabe der Max Weber-Gesamtausgabe*, bind 22. Tübingen: Mohr, 2000.)

Willoch K. Statsminister. Oslo: Schibsted, 1990.

Winge P. *Den norske sindssygeret historisk fremstillet*. Kristiania: I kommission hos Jacob Dybwad, 1913. *Videnskapselskapets skrifter, Naturvidenskapelig klasse 1912*, nr. 10.

Ødegård Ø. *Den medisinske virksomhet. I: Austad A-K, Ødegård Ø, red. Gaustad sykehus gjennom hundre år*. Oslo: trykt hos J. Chr. Gundersen, 1956: 121-158.

Ødegård Ø. *Overordnet personale på Gaustad gjennom 100 år. I: Austad A-K, Ødegård Ø, red. Gaustad sykehus gjennom 100 år*. Oslo: J. Chr. Gundersen, 1956: 159-175.

Østrem T. *Nyordningen i den sentrale medisinaladministrasjon*. *Tidsskrift for Den norske lægeförening* 1941; 61: 751-755.

Aagaard S. *Et studium av farmasiens historie. 2. utgave, ved Yngve Torud*. Oslo: Norges Apotekerforening, 1982.

Ånstad H. *Kommunehelsetjenestereformen i Norge på 1980-tallet – personlige betraktninger*. *Michael* 2007; 4: 557-566.

Navneregister

A

Alexander, Finn 183; 196; 206; 209
Alvik, Anne 288; 293; 338; 341; 355;
381; 405; 410-12; 470
Amlie, Thomas 149; 175
Amundsen, Gunnar 130
Amundsen, Ove 60; 61; 108
Andenæs, Johs. 217
Andersen, Anne Lise 348
Andersen, Gerd Coward 258; 325
Andersen, Magnus 229
Andersen, Torgeir 256
Andresen, Rønnaug Aaberg 310
Angell, Thomas von Westen 40; 60; 96
Apenes, Georg 360
Aschehoug, Torkel H. 216
Aspås, Jon-Olav 311; 382; 384; 393
Asvall, Jo Eirik ..5; 244; 252; 344; 398;
404-08; 423-25; 427; 431; 432; 434;
437-40; 443; 446; 448; 466

B

Bang, Reidar S. 169; 175; 244; 252;
268; 311; 325; 407; 422; 423; 439;
448; 450
Bang, Sveder 96
Barfoed, Ludvig E. 60
Bartholin, Thomas 76
Becker, Gary 461
Benkow, Jo 210; 211; 256; 393; 440
Benneche, Gerd 398
Bentzen, Gotfred ... 38; 39; 60; 66; 108;
110; 112; 183
Berggrav, Dag 262
Bernert, Jørgen... Haslef 91; 92; 97; 101;
196
Berntzen, Karl 149; 175; 201; 202; 209;
429

Berrefjord, Oddvar 229
Bildøy, Kjell 311; 326
Birch-Reichenwald, Christian 104
Bjartveit, Kjell 5; 46; 144-46; 150; 153;
157; 164; 187; 226; 232; 237-39;
246; 247; 252; 338; 339; 342;
344-46; 348; 408; 433; 470
Bjelke, Ellen Wiel Nygaard 48; 51
Bjelke, Erik 48; 49; 226
Bjelke, Harald Christian Førre 45-51;
55; 58; 60; 226; 236
Bjercke, Odd 154; 196; 452
Bjerkholt, Aase 144; 147
Bjerkomp, Kaare 124; 141; 144; 151;
155; 175; 176; 200; 209; 401
Bjørnsson, Jon 144; 149; 151-55;
165; 175; 176; 181; 189; 196; 201-03;
224-27; 230-32; 236; 237; 244;
251-53; 258; 260; 268; 271; 280;
381; 403; 407; 423; 447
Bjøro, Knut 355
Blankholm, Aud 302; 348
Blom, A. 125
Boeck, Carl Wilhelm 33; 61; 91
Bondevik, Kjell 144; 146; 147; 222;
339; 342; 352
Bore, Einar 209
Borgenvik, Tor 324; 392
Borner, Ivan 266
Borten, Per 147; 187; 209; 216;
222; 240; 249; 342; 344; 352; 368;
462
Botten, Grete 4
Boye, Thorvald 40; 42; 60; 95
Brasch, Hans Christian 31
Bratteli, Tone 227; 229; 232

Bratteli, Trygve.....143; 147; 210; 211;
 220; 222; 224; 228-30; 238; 248;
 255; 347; 348; 371; 379; 390; 433;
 447; 462
 Braut, Geir Sverre..... 4; 5
 Braybrook, David17
 Brochmann, Sophus128; 130
 Brofoss, Erik217
 Brofoss, Knut.....293
 Brundtland, Arne Olav 230; 235
 Brundtland, Gro Harlem.. 141; 145; 224;
 227; 229; 230; 233; 235; 255; 271;
 285; 311; 341; 347-49; 353; 386;
 389-91; 396-98; 445; 447; 463
 Braaten, Magne5
 Bu, Sigurd.....63
 Buchanan, James M.....461
 Bull, Brynjulf.....233
 Bull, Trygve.....143
 Burke, Edmund.....17; 389
 Bye, Roald.....256
 Bærum, Per175; 244; 252; 311; 322;
 325; 404; 420; 423; 448; 467
 Bøckman, Marius 110
 Bøsterud, Helen 254; 262; 266; 272;
 277-83; 285; 287-89; 293; 294; 300;
 348

C

Cappelen, Andreas..... 227; 229; 230
 Carl XV.....104
 Caspersen, Jonn ..58; 61; 121; 126; 127;
 149; 153; 170; 175
 Chisholm, Brock..... 165
 Christensen, Axel127; 128
 Christensen, Christian.....231
 Christensen, Ingolf E.....126
 Christensen, Irmelin.....61; 127
 Christensen, Margareth.....325
 Christensen, Tom..... 5; 287
 Christiansen, Ottar. 311; 323; 325
 Christiansen, Ragnar 210; 222; 228;
 229; 328
 Christie, Nils.....51
 Christoffersen, May Britt 310; 311
 Coase, Ronald.....461
 Conradi, Andreas 33; 34; 36; 63; 71

D

Dahl, Dagfinn 101; 102
 Dahl, Eilif46
 Dahl, Eyvin Baard 45; 46
 Dahl, Ludvig... 37; 39; 40; 60; 89; 102;
 108-10; 115;
 Dahl, Ragnvald322; 325
 Dahl, Robert A.....219
 Dahl, Thorleif128-32
 Danielsen, Egil 141; 200; 266; 272;
 282; 324; 425; 468
 Daniellssen, Daniel Cornelius61; 72
 Debes, Jan 40; 115; 119; 214
 Dedichen, Hans Gabriel 121; 167
 Delphin, Christopher31
 Devold, Ola Madsen5
 Diesen, Andreas.....47; 126; 135
 Disen, Andreas 250; 324
 Doll, Richard338
 Dorenfeldt, L. J.357; 358
 Drefvelin, Petter J.311; 382
 Drucker, Peter.....429
 Due-Tønnessen, Paulina5
 Dønheim, Ola Olson.....57

E

Edwardsen, Edvard.....256
 Egebakken, Ester.....283
 Eikeland, Per.....439
 Ekeid, Svein-Erik..... 311; 323; 325
 Eker, Reidar 168; 431; 432
 Ellefsen, Harald266
 Ellingsen, Ingrid Lycke . 325; 347; 408;
 423
 Endsjø, Thor-Øistein470
 Engeseth, Ragnhild470
 Erichsen, Eivind 171
 Erichsen, Stian d.e. 114
 Eriksen, Anne Lise Hem 310
 Eriksen, Bjarne 310
 Eriksen, Leif H.348
 Erlander, Tage.....162
 Erlandsen, Christian. 262; 307
 Ervik, Audun368
 Esmarch, Edvard L. 42; 60; 95
 Evang, Anders.....146; 189; 221; 222
 Evang, Anna Beate52; 145
 Evang, Gerda 118; 183
 Evang, Jens Ingolf.....51
 Evang, Karl 4; 9; 11; 41; 44-61; 63;
 73; 105; 108; 110; 111; 116-28; 131;

- 132; kapittel 4 ss. 134-220; 221-27; 230-40; 242; 244; 246; 248-53; 260; 262; 268; 271; 273; 277; 286; 287; 292; 295; 325; 328; 330; 332; 333; 335-37; 342; 343; 349; 361-67; 370; 372-75; 377-80; 386; 387; 397; 400-04; 406; 408; 409; 412; 413; 415; 417; 419-25; 427-30; 432; 433; 434; 437; 447-50; 452; 464-72
- Evang, Turid..... 189
- F**
- Fadum, Aslaug.....256
- Falk, Erling.....120
- Faye, Frans Chr.....33; 63; 71
- Figenschou, Aslaug.....469
- Finborud, Arne.....232
- Five, Kaci Kullmann.....360
- Fjeld, Rune..... 311
- Fjose, Bergfrid Mannsåker..... 238; 242; 246; 247; 254; 256; 343-48; 352; 379; 433
- Fjose, Olav.....343
- Fjærtøft, Edvard.....381; 405
- Flydal, Jo.....258
- Fodnes, Jon..... 224; 226
- Formo, Bjørn.....382
- Foshaug, Ambjørg..... 149; 164
- Foss, Per Kristian.....360
- Fostervoll, Alv Jacob.....229
- Frederik VI.....31
- Friedman, Milton.....461
- Frisch, Ragnar..... 16; 217
- Frydenberg, Bernt.....322
- Førde, Einar..... 443; 444; 446
- Faanes, Alf..... 61; 96; 130; 131; 175
- G**
- Gabrielsen, Arne..... 175; 423
- Galtung Hansen, Otto 44; 52; 58; 59; 61; 121; 127; 149-55; 157; 168; 175; 187; 202; 244; 250; 251; 423; 427
- Gedde-Dahl, Dagfinn.....457
- Gerhardsen, Einar.....142-44; 147; 213; 224; 229; 235
- Gerhardsen, Tove Strand..... 303; 341
- Gilleberg, Johannes.....256
- Gjerde, Bjartmar.....229
- Gjøløw, Olaf.....52
- Gjertsen, Astrid.....390
- Gjærevoll, Olav144; 147; 209; 227; 229; 342
- Gleditsch, Gurli..... 311; 325
- Gleditsch, Nini Haslund.....333
- Glesne, Truls.....260
- Gokstad, Anders Chr..... 126; 132; 133; 144
- Gram, (Harald) Mathias (Mads) 42; 43; 60; 67; 96; 108; 111; 112; 115; 116
- Grenning, Salo (Pedro).....233
- Grimsgaard, Ingolf Holst..... 45; 46
- Grund, Jan 229; 322; 324; 384; 392; 399; 423; 426; 439; 444-47
- Grünfeld, Berthold..... 353; 355; 357
- Grøn, Fredrik..... 111
- Gudim, Bergljot.....381
- Gulick, Luther.....21
- Gunbjørud, Anne Berit.....325
- Gundersen, Fridtjof Frank..... 329; 391; 395
- Gundersen, O.C.429
- Guthe, Torstein..... 118; 167
- H**
- Habberstad, Inger..... 310
- Haga, Per.....258
- Hagelin, Albert Viljam..... 127; 129; 130
- Hagen, Carl I.....386
- Hagen, Steinar..... 407
- Hagerup, Francis..... 110
- Hagestad, Kristian.....374
- Halden, Kåre.....331
- Haldorsen, Berit.....307; 348
- Hallan, Einar.....325
- Halvorsen, Bjørn.....272; 382
- Halvorsen, Tor 243; 248; 254; 258; 346-48; 371; 382
- Hambro, Carl Joachim.....56; 57; 380
- Hansen, Fredrik G.127
- Hansen, Gerhard Henrik Armauer ...61; 82
- Hansen, Guttorm.....263
- Hansen, Klaus Gustav..... 127; 128; 132
- Hansen, Rolf.....390
- Hansen, Turid Beth.....223
- Hanssen, Jan T.348
- Hanssen, Klaus.....41; 61; 82; 110; 111
- Hanssen, Lars E.....4
- Hansson, Rasmus..... 40; 62; 90; 91; 95; 97; 101; 109; 110

- Harbitz, Francis 112
 Hareide, Bodolf..... 293; 408; 423
 Harlem, Gudmund..... 124; 141-44; 147;
 162; 177; 197; 209; 214; 224-36;
 277; 285; 311; 328; 331; 341; 349;
 386
 Hartmann, Paul.....125; 134
 Harvei, Sverre .146; 149; 150; 152; 170;
 175; 226; 227; 244; 251; 252; 336;
 400; 404; 423; 425; 428-31; 448
 Hauan, Tryggve 148; 149; 152; 157;
 166; 170; 175; 209; 226
 Hauge, Hans Nielsen79
 Hauge, Harald E.322; 323; 324; 390
 Hauge, Jens Chr. 291; 429
 Haugen, Idunn Heldal..... .175; 177; 283;
 322; 325; 407; 423
 Haugen, Øystein325
 Haugestad, Arne222
 Hauglin, Otto 353; 373
 Havrøy, Haldis.....256
 Hayek, Friedrich von. 217; 461
 Heiberg, Astrid Nøklebye..... 281; 286;
 288; 289; 292; 293; 299; 300; 328;
 346; 348; 349
 Heiberg, Christen.....63
 Heide, Tore..... 224; 226; 405
 Heiding, Lita340
 Heitmann Nils P.L....45; 57; 60; 68; 108;
 111; 114; 115; 148; 195
 Helle, H.265
 Heltne, Olav381
 Heløe, Leif Arne 281; 286-88; 292;
 307; 308; 311; 317; 318; 322; 328;
 329; 331; 346-49; 360; 370; 387;
 391-95; 397-99; 419
 Henriksen, Tor256
 Hermansen, Tormod 265; 284; 285;
 304; 382; 386; 463
 Hernes, Gudmund.....220
 Herseth, Margarete (Grete) 451; 469
 Hestnes, Egil.....348
 Hetland, Tharald.....303
 Hill, Austin Bradford.....338
 Hirschman, Albert.....24
 Hitler, Adolf..... 126; 217
 Hjort, Jens Johan.....35; 36; 109
 Hjort, Peter F. 146; 156; 193; 224-27;
 231; 287; 445
 Hoff, Harald N.60
 Hoff, Trygve J. B. 217; 461
 Hoffmann, Wilhelm149; 153; 175
 Hoffmann, Fredrik..... 284; 288; 293;
 308; 309; 311
 Holand, Harald.....293
 Hole, Kjell..... 425; 439; 447; 451; 452;
 468
 Holm, Nils.....293; 331; 382; 392
 Holmboe, Michael 38-42; 50; 57;
 60-62; 67; 82; 89; 108; 110; 111;
 115; 148; 182
 Holst, Frederik.... 31-38; 50; 61; 63; 84;
 87; 104; 109; 115; 116; 471
 Holst, Kari 311; 324
 Holst, Peter F.....91
 Holøs, Odd.....396
 Hovind, Ole B. 252; 253; 272; 279;
 282; 310; 321; 322; 325; 407; 408;
 423-25; 427; 433; 436; 439; 447;
 448; 451
 Hume, David..... 17
 Hvashovd, Gunnar256; 263; 439
 Høeg, Ove G.82
 Høegh, Annelise360
 Høifødt, Helge 4; 5
 Højdahl, Odd 146; 147; 222; 225;
 227-29; 233; 408; 410; 412; 430
 Højer, Axel..... 161
 Høvde, Karl A..... 135-37; 140
 Høvik, Finn..... 265; 284; 285; 307
 Høybråten, Per145; 146; 246; 247;
 248; 256; 258; 262; 304; 331; 342;
 361; 368
 Høygaard, Arne128
 Haagenrud, Aage.....233
 Haakon VII145
 Haanes, Reidar.....53
 Hårstad, Lisbeth..... 325; 412
- I**
- Ibsen, Henrik80
 Illich, Ivan..... 51; 73; 81; 246
 Ingebrigtsen, Sivert B..... .175; 202
 Iversen, Olav Hilmar429
 Iversen, Trygve O.58; 126; 127; 182
 Iversen, Åsa Solberg.....348
- J**
- Jacobsen, Knut Dahl..... 40
 Jahn, Gunnar.....124; 125
 Jensen, Terje4
 Johannesen, Georg.....60

Johannesen, Kjell..... 311
 Johansen, Aage154
 Johnsen, Hans 209; 258
 Johnsen, T. Meidell.....429
 Jonsbu, Jørgen.....423
 Juel, Dagfin379
 Jürgensen, Wilhelm Lexau.. 32; 60; 108
 Jøldal, Bjørn..... 150; 165; 166; 175; 202;
 244; 252; 285; 310; 325; 326; 404;
 420; 423; 430; 431; 447; 448; 466;
 467
 Jørgensen, Kari.....83
 Jaabæk, Søren 64; 79

K

Kaltenborn, O. A. F. 60; 108
 Kenning, George.....429
 Keynes, John Maynard..... 117; 180
 Kierkegaard, Søren.....355
 Kierulf Christian Thorvald . 34; 36-39;
 60-63; 66; 108-10; 117; 147
 Kindt, Elisabeth.....470
 Kirkvaag, Trond.....340
 Kirste, Gerd263
 Kjos, Ole Thorstensen 45; 46
 Kjølstad, Sverre 45-47; 55; 56; 59
 Kjønstad, Asbjørn.....454
 Klein, Richard341
 Kleppe, Per 171; 229; 461
 Knapkog, Arne-Birger 414
 Knudsen, Grete396
 Knudsen, Gunnar 64; 92
 Knudsen, Kjell258; 271; 348
 Knutsson, Dag 161
 Kolberg, Martin.....263
 Korvald, Lars.....255; 263; 347
 Kraepelin, Emil88
 Kreyberg, Leiv..... 121; 167
 Kreyberg, Peter Chr.....368
 Kringlebotten, Agnar 183; 249
 Kristiansen, Eli..... 302; 348
 Kristiansen, Ivar Sønbo..... 411
 Kristiansen, Kåre... 145; 209; 256; 258;
 259; 373
 Krogh, Sverre379
 Kvalheim, Alfred... 307; 404; 423; 439;
 444
 Kvamme, Jan-Ivar.....370
 Kvanmo, Hanna.....263; 398
 Kydland, Finn E.....462

L

Lange, Anders..... 344
 Langset, Ola256
 Langslet, Lars Roar 360; 390
 Langård, Sverre 411
 Larsen, Bjørn258; 265; 310
 Larsen, Else Wiik222
 Larssen, Arne Victor 293; 310; 311;
 313; 417; 459
 Lassen, Henrik.....79
 Lasson, Maria 109
 Lavik, Nils56
 Le Corbusier 117
 Leivestad, Trygve384
 Lerche, Christian325; 445
 Lied, Finn.....229; 429
 Lien, Odd H. 355,414
 Lilleseth, Magne.....266
 Lillestølen, Robert348
 Lindblom, Charles E.....17
 Lindboe, Axel89; 91
 Lochmann, Ernst F. 110
 Lohne-Knudsen, Christofer... 149; 152;
 153; 155; 175; 202; 244; 251; 423
 Lorange, Olai47; 409
 Lorentzen, Sigurd 171
 Ludvigsen, Sonja ... 247; 248; 254; 346;
 347
 Luihn, Rigmor L.....258
 Lund, Bengt-Lasse.....393; 397; 398
 Lund, Bernt H.....368
 Lund, Ottar249
 Lund, Thor256
 Lundamo, Olaf....61; 130; 131; 148; 175
 Lunde, Kristian.....74
 Lundh, Henrik 125
 Lyng, John..... 147; 379
 Læg Reid, Per..... 219
 Løberg, Timandus J.82
 Løchen, Yngvar368
 Løkken, Evald Paul.....348
 Lønning, Per 353; 356; 357; 359

M

Madsen, Jan 171; 211; 217; 237; 250;
 265; 288; 307-10; 329; 331; 384; 407
 Major, Herman Wedel 61; 84; 85-89
 Major, Robert (død 1839) 84
 Major, Robert (1914-2005)234; 429
 Malme, Bjørg.....348
 Mannsåker, Jon.....343

Mantel, Fritz 133
 Marcussen, Kjell 322
 Martinsen, Astrid Murberg 256; 258
 Maschmann, Hans Henrik 77
 Maud, dronning 145
 Mauritzen, Thomas 308; 310; 314;
 315; 316-18
 Mauseth, Per Eggum 379
 Mellbye, Fredrik 148; 149; 152-54; 164;
 165; 167-69; 175; 186; 188; 189;
 202; 224; 232; 233; 278; 293; 311;
 314; 358; 370; 373; 385; 394
 Melsom, Leif 128
 Metzner, Arne 266
 Michelsen, Hans M. 454
 Mises, Ludwig von 217; 461
 Mjaaland, Ingar 417
 Modalsli , Jacob 215; 254; 263; 291;
 330; 347
 Molven, Olav 5
 Monod, Jacques 350
 Mork, Anna Brit 223, 336
 Mork, Elisabeth 223; 224; 333; 345; 417
 Mork, Guttorm 263; 334
 Mork, Inga 334
 Mork, Jon 223
 Mork, Torbjørn .. 11; 109; 134; 140; 146;
 152; 166; 200; 203; 207; kapittel 5
 ss. 221-470; 471; 472
 Moss, Arnt F. 54; 57
 Mowinckel, Johan Ludwig ... 55; 56; 57;
 96
 Munch-Søegaard, Knut .. 151; 155; 175;
 176; 189; 200; 244; 252; 253; 266;
 268; 271; 272; 276-80; 282; 285;
 304; 310; 320; 325; 381; 401; 403;
 405-07; 423; 433; 448; 454; 466
 Munk, Hans 61; 70
 Myhre, Vivi 311
 Myhre, Wenche Margrethe 333; 338;
 340; 345; 416
 Müller, B. Marius 95
 Myrdal, Alva 117
 Myrdal, Gunnar 117
 Myrvoll, Ole 187; 209; 210; 344
 Maastad, Andreas 55, 57

N

Nansen, Fridtjof 116
 Natvig, Jacob B. 303
 Nicolaysen, Knud D. 429
 Nilsen, Rolf Just 344
 Nissen, Friedrich Georg 134; 171
 Norbom, Jon Ola 304; 331; 344
 Nordahl, Arnold 76
 Nordahl, Konrad 142
 Nordan, Jacob 325
 Nordby, Trond... 5; 51; 53; 58; 121; 123;
 124; 134; 142; 155; 159; 163; 166;
 167; 168; 169; 188; 199; 225; 229
 Nordbø, Eldrid 232; 233
 Nordhus, Alf 338
 Nordli, Odvar .. 222; 229; 255; 271; 347;
 348; 389; 461; 463
 Normann, Trine 445
 Norvik, Erling 360
 Nygaard, Grete H. 348
 Nygård, Jorun 311
 Nygaard, Marius 429
 Nygaard, William N. 48
 Nygaardsvold, Johan 45; 47; 48; 119;
 147; 217
 Nyhus, Per.. 271; 346-48; 379; 382, 384

O

Ofstad, Jarle 48; 49
 Oftedal, Lars 135
 Oftedal, Sven .. 135; 142; 147; 162; 266;
 272; 293; 311; 417
 Olsen, Johan P. 219
 Olsen-Hagen, Gunn Vigdis 382; 398
 Onsum, Inger 288; 325; 469
 Overvaag, Harald H. 310; 348
 Oxholm, Svein-Erik 348

P

Paris, Fritz 129; 130
 Poppe, Erik 431
 Pramer, Turid 164
 Presthus, Rolf 392

Q

Quisling, Vidkun 126; 127; 129
 Quivey, Martha 445

R

- Ramberg, Åge256
 Ramm, Jacob183
 Randers, Gunnar.....429
 Rasmussen, Ørnulf.....279
 Reagan, Ronald..... 212, 291
 Reiming, Arnold..... 175
 Rein, Knut..... 155
 Rian, Egil.....128; 130
 Rietz, Jochen.....133
 Rogan, Thor 311
 Rohe, Mies van der..... 116
 Rokkan, Stein219; 220
 Roland, Per.....293
 Roll, Elisabeth.....289
 Romuld, Signe5
 Roosevelt, Franklin D.....150
 Ruud, Øystein 293; 417
 Ryssdal, Signe Marie Stray 454
 Ryste, Ruth 248; 254; 262; 263; 271;
 346; 347; 348; 374; 405; 406
 Rytter, Eilif 405; 423; 424; 447; 449;
 451
 Røisland, Solbjørg5
 Rønning, Tor Oscar348
 Rørstad, Gunvor 177
- S**
- Sandbekk, Ole Willy325
 Sandberg, Karl.....53
 Sandberg, Ole Rømer61; 85; 89
 Saxlund, Sigurd130
 Schancke, Einar 344
 Schandorff, Jacob Christlieb31; 32;
 60; 65; 77; 108; 109
 Scharffenberg, Herman Fredrik 44;
 67; 95; 108
 Scharffenberg, Johan.....67; 85
 Scheel, Anton W.R.60
 Schirmer, Ernst.....85
 Schiøtz, Aina 5; 92; 155; 160; 166
 Schjøtt, Audun.....223
 Schmidt, Lauritz.....58; 61; 130
 Schreiner, Per.....331
 Schultz-Haudt, Anne P.325
 Schweigaard, Anton Martin 32; 216
 Seip, Jens Arup.....330
 Sejersted, Francis.....218
 Sellevold, Ragnar.....368
 Selvaag, Olav433
 Selås, Harald.....183
 Seweriin, Alf.....142
 Seweriin, Rakel..... 142; 143; 147
 Siem, Harald 405; 411; 445
 Silkoset, Per Ivar.....5
 Simon, Herbert A.....21; 22
 Simonsen, Kari338
 Sinding-Larsen, Christian 114
 Skare, Leif H.....258
 Skarsgard, Toril5
 Skaset, Maren 5; 144; 196; 382; 392;
 449
 Skau, Bjørn145; 302
 Skaug, Gunnar 311
 Skaug, Hans Tore..... 272; 282; 289;
 310; 311
 Skjelderup, Michael.....63; 91
 Skjøsberg, Tor.....125
 Skram, Amalie.....89
 Smitt, Jonas.....115
 Solberg (Seweriin), Rakel 142
 Solbraa, Odd411
 Solheim, Tor Sverre325
 Sollund, Arne.....454; 456
 Solum, Dagfrid 311
 Stabel, Ingse.....293; 322
 Stabell, Fr.91
 Staff, Fredrik283
 Stang, Frederik 32; 33; 85; 116; 216
 Steen, Reulf229; 271; 338; 390
 Steinfeldt-Foss, Otto 5; 244; 251;
 252; 266; 347; 404; 407; 408; 414;
 416; 423; 426
 Steffens, Henrich33
 Stigler, George461
 Stolp, Jan.....293
 Strand, Sverre382; 393; 457
 Strand, Terje Due.....148; 149; 152; 154;
 155; 175; 250; 252; 408
 Stray, Svenn360
 Strøm, Axel 44; 45; 58; 59; 132; 154;
 196; 355-57; 454
 Strøm, Hagbart91
 Støstad, Sverre..... 119; 120; 147
 Staalesen, Inge348
 Sundby, Per355
 Sundt, Eilert..... 72; 73
 Svabø, Harry Martin382
 Svarstad, Hans57
 Svindland, Aud Blegen..... 139; 205;
 244; 251; 252; 253; 404; 407-10;
 411; 412; 415; 423; 469

Sæther, Johs429
 Sæther, Mor80
 Sørensen, Ernst..... 142
 Sørensen, Niels Berner.....63
 Sørheim, Atle Ørbech.....325

T

Taylor, Frederick W.117; 429
 Telje, Jo381
 Terboven, Joseph 126; 127; 129
 Thagaard, Wilhelm..... 124; 125; 217
 Thatcher, Margaret 212; 291
 Thorsen, Theodor Gerhard..... 40; 45;
 48; 50; 51; 58-61; 108; ; 116; 119;
 123; 126; 128; 134-37; 140
 Thorvik, Åsmund 175
 Thulstrup, Magnus Andreas 33; 60;
 63; 65
 Tingvold, Rolf..... 331
 Tomten, Bjørn266
 Torgersen, Knut420
 Torgersen, Rolf Normann..... 214
 Torp, Oscar 45; 47-51; 55; 57; 119;
 142; 143; 147
 Totland, Johan..... 175
 Tranmæl, Martin.....53
 Treholt, Torstein.....229
 Treider, Bjørn..... 331
 Trovik, Aase469
 Tungesvik, Hans Olav353
 Tvedt, Jan 310; 324
 Tønnesen, Kåre..... 311

U

Uchermann, Vilhelm.....91
 Ueland, Ole Gabriel 79
 Ulleberg, Ole.....325
 Undrum, Johan55
 Ustvedt, Hans Jacob 118; 132
 Utheim, Trygve.....125
 Utkilen, Sigrid256

V

Valle, Inger Louise ..228; 229; 310; 447
 Vandeskog, Gerd.....324
 Vassbotten, Arnvid..... 129; 130
 Vedeler, Ole..... 304; 325
 Vetlesen, Arne 293; 311
 Vig, Gustav 293; 417; 420

Vindsetmo, Emil..... 249; 250; 278;
 284; 285; 287; 292; 296; 304; 307;
 310; 407

W

Wahl, Per..... 258; 260
 Walløe, Lars.....429
 Weber, Max..... 14
 Webster, Ingeborg279; 310; 324;
 404; 469
 Wefring, Karl Wilhelm..... 43-45; 60;
 68; 90; 97; 108; 111-16; 195
 Wergeland, Henrik..... 80
 Westlund, Knut..... 132
 Wexelsen, Marie 145
 Wexelsen, Vilhelm..... 145
 Wilberg, Vidar 282; 293; 311; 313; 325;
 417
 Wille, Leif..... 331
 Willoch, Kåre..... 236; 281; 331; 343;
 347; 348; 360; 390; 392; 394;
 396-98; 445; 458; 463
 Willumsen, Egil.....253; 271; 272; 279;
 282; 322; 325; 381; 402; 403;
 405-07; 423; 466
 Winge, Paul..... 83-85; 87; 95
 With, Odd 262; 263; 264; 312;
 361; 368
 Wold, Terje..... 217
 Waage, Per Holmboe 224; 225; 227
 Waaler, Hans Th.187
 Waaler, Rolf429

Z

Zakariassen, Odd..... 183

Ø

Ødegaard, Tor 244; 251; 252; 282; 322;
 325; 370; 403-06; 423; 448; 465;
 466
 Ødegård, Ørnulf 43; 86; 88; 89; 91; 132
 Øie, Jarle293
 Østern, Leif..... 137
 Østrem, Thorleif Dahm118; 126-32;
 148
 Østtveit, Johannes..... 210
 Øygard, Kolbjørn.....223; 355; 368

Å

Aaby, Kirsten.....	325
Aadahl, Thorvald.....	52
Ånstad, Hans J.	252; 253; 323; 324; 382; 383; 384; 392; 393; 396; 412; 415:423
Aarflot, Andreas	358; 403; 404
Aarflot, Øivin.....	244; 252; 325; 381; 423; 448; 465; 466
Aarvik, Egil	145-47; 187; 209; 352; 368; 430
Ås, Berit.....	210; 336
Aasen, Sigmund.....	423
Aaser, Peter (Peder).....	91
Aasheim, Finn.....	468
Aasland, Aaslaug.....	140-43; 147; 249

Rammeregister

Ramme 2.1: Kong Frederik VI's beslutning om midlertidig å opprette Et norsk sunnhetskollegium:.....	31
Ramme 2.2: Utnevnelsen av Karl Evang til medisinaldirektør – Nytt fra statsråd 23. september 1938:	47

Figurregister

Figur 1.1:	Styrings- og forvaltningssyklusen: en oppgaveoversikt.....	26
Figur 2.1:	Den sentrale helseforvaltnings vertikale spesialisering 1809-1940..	60
Figur 2.2:	Den sentrale sivile medisinalforvaltningen i Norge, 1940.....	61
Figur 3.1:	Helseavdelingen i Innenriksdepartementet ultimo 1941 (1943)	130
Figur 4.1:	Helsedirektoratet 1946-1972.....	175
Figur 5.1:	Bøsterud-gruppens forslag til omordning av Helsedirektoratet, juli 1981.	276
Figur 5.2:	Bøsterud-gruppens forslag til møteordning i Helsedirektoratet, juli 1981.....	276
Figur 5.3:	En illustrasjon av styringslinjene etter forslagene i Heiberg-rapporten (1982): en tolkning	300
Figur 5.4:	Helseavdelingens oppbygning og arbeidsoppgaver, etter Heiberg- rapportens forslag (1982).....	301
Figur 5.5:	Helsedirektoratets oppbygning, Etter Heibergrapportens forslag (1982)	302
Figur 5.6:	Helsedirektoratets oppbygning, etter omorganiseringen 1983	321
Figur 5.7:	Helseavdelingen etter omorganiseringen 1983	324
Figur 5.8:	Helsedirektoratets ledere etter omorganiseringen 1983	325
Figur 5.9:	Helsedirektoratet 1972-1983.....	423

Bilderegister

Innstilling, ny lov om medisinalvesenet (1844/47)	33
Michael Holmboe, medisinaldirektør – maleri	41
Socialistisk Medisinsk Tidsskrift – faksimile	46
Arbeiderbladets forside 23. september 1938: utnevnelsen av Karl Evang til medisinaldirektør – faksimile	49
”An Inquiry..” Arbeid av Karl Evang og Otto Galtung Hansen – faksimile	52
Otto Galtung (Hansen), overlege – foto	59
Innstilling som førte frem til Sunnhetsloven (1860) – faksimile	71
Harald Mathias Gram, medisinaldirektør – maleri	112
Karl Wilhelm Wefring, medisinaldirektør – maleri	113
Nils Petter Løberg Heitmann, medisinaldirektør – maleri	114
Karl Evangs beretning om perioden 9.4. til 7.6. 1940 – faksimile	120
Liv og helse, NS-tanker om helsepolitikken – faksimile	126
Evang om rasepolitikk og fødselsregulering – faksimile	127
Health Service, Society.. Bok av Karl Evang – faksimile	134
Rakel Seweriin og Gudmund Harlem, statsrådsskifte 1955 – foto	143
Helsedirektør Evang 50 år – Pedro-tegning	144
Helsedirektør Evang 44 år – foto	148
Jon Bjørnsson, medisinalråd – foto	151
Fredrik Mellbye, overlege – foto	153
Christofer Lohne-Knudsen, overlege – foto	154
Helsedirektør Evang med bokutgaven av Tidsskrift for Seksuell Opplysning – foto	162
Karl Ingolf Evang, helsedirektør – maleri	168
Helsedirektør Evang ved sitt skrivebord, 1970 – foto	174
Helsedirektør Evang, på vei til arbeid – foto	191
Knut Munch-Søegaard, ekspedisjonssjef – foto	200
Meddelelsesblad for Helsedirektoratet – faksimile	203
Helsedirektoratets plassering 1945-1987 - foto	206
Helsedirektør Torbjørn Mork 1973 – foto	228
To helsedirektører, Evang og Mork – Pedro-tegning	234
Helsedirektør Mork – Hammarlund-tegning	235
Én helsedirektør går, Evang, én kommer, Mork – foto	238
Bjørn Jøldal, overapoteker – foto	245
Otto W. Steinfeldt-Foss, overlege – foto	251
Arne Nilsen og Leif Arne Heløe, statsrådsskifte 1981 – foto	281

Astrid Nøklebye Heiberg og Berit Heløe, to doktorander	292
Torbjørn Morks doktoravhandling – faksimile	337
Aud Blegen Svindland, overlege – foto	409
Synapse, nytt informasjonsblad for Helsedirektoratet – faksimile	413
Jo Asvall, overlege – foto	424
St. meld. nr. 9 (1974-75) – faksimile	441

Tabellregister

Tabell 2.1:	Medisinalforvaltningens bemanning, ledere og saksbehandlere, 1816-1939	105
Tabell 2.2:	Medisinalforvaltningens bemanning, etter fagbakgrunn, 1816-1939	106
Tabell 4.1:	Norske sosialministre i Karl Evangs tid som helsedirektør, 1938-1972.	147
Tabell 4.2:	Legelederguppen i Helsedirektoratet, 1945-1972	149
Tabell 4.3:	Fylkeslegeetatens utvikling 1945-1972: År for innføring av fylkeslegeembeder og for innføring av selvstendige embeder... ..	159
Tabell 4.4:	Antallet lokale offentlige (statlige) leger, 1939-1972 (Evangs tjenestetid)	160
Tabell 4.5:	De ulike hierarkiske sjikts andeler av fagstaben i Helsedirektoratet, 1946-1972. Prosent (antall).	199
Tabell 4.6:	Fordelingen av leger og jurister etter hierarkisk sjikt, 1946-1972. Prosent (antall).....	199
Tabell 4.7:	Helsedirektoratets faglige sammensetning, 1946-1972. Ansatte i lederstillinger og saksbehandlerstillinger. Prosent (antall).....	204
Tabell 4.8:	Andelen (antallet) kvinner i Helsedirektoratets fagstab, etter nivå, 1946-1972.	205
Tabell 5.1.	Norske sosialministre i Torbjørn Morks første periode som helsedirektør, 1972-1983	347
Tabell 5.2.	Statssekretærer, politiske rådgivere og personlige sekretærer i Sosialdepartementet 1972-1983	348
Tabell 5.3.	De ulike hierarkiske sjikts andeler av fagstaben i Helsedirektoratet, 1946-1972. Prosent (antall).	465
Tabell 5.4.	Fordelingen av leger og jurister etter hierarkisk sjikt, 1973-1983. Prosent (antall).	466
Tabell 5.5.	Helsedirektoratets faglige sammensetning, 1973-1983. Ansatte i lederstillinger og saksbehandlerstillinger. Prosent (antall).....	467
Tabell 5.6.	Andelen (antallet) kvinner i Helsedirektoratets fagstab, etter nivå, 1946-1972. Prosent (og antall) på hvert nivå.	469

Spesialiseren ja profešunaliseren

Muitalus Norgga siviila dearvvašvuodahálddašeami ovdáneami birra 1809 rájes 2009 rádjái

Oassi 1: 1809-1983 – Boares dearvvašvuodahálddašeapmi

Čállán: Ole Berg

Napoleon-sođiid áigge go lei engelas blokáda, de ásahuvvui dearvvašvuodahálddahus Kongelige norske Sundheds-Collegium Christianias jagis 1809. Dán čállošis muitalit guovddáš dearvvašvuodahálddašeami ovdáneami birra dan rájes gitta 1983 rádjái.

Ovdáneapmi mañjel nuppi máilmmisoađi deattuhuvvo. Dalle lei sihke hálddahusas ja dearvvašvuodabálvalusain profešunaliseren ja spesialiseren. Guovddášhálddašeami ovdánahttin lei mángga dáfus ovdalis bálvalusaddima organisatoralaš ovdánahttima.

Guovddáš olbmot dán oktavuodas leigga dearvvašvuodadirektorat Karl Evang ja Torbjørn Mork. Čálus addá dárkilis gova dán guovtti guovddáš olmos ja dain olmuidd geat ledje sudno birrasis. Maiddái Dearvvašvuodadirektoráhta iešguđet rollat ovdanbuktojuvvojit, ja dan doaimma biddjo birastahtti servodaga áigetávvalii. Doaktáriid nannejuvvon sajádat Evang stivrra vuolde čuvgejuvvo, ja nu čuvgejuvvojit maiddái dat dávjá riidovuloš oktavuodat dearvvašvuodahálddašeami juristtaid ja doaktáriid gaskka. Historjá joatkašuvvá Mork geahččalemiiguin bealuštit Evang fápmohuksemaid sajádagaid, ja loahpahuvvo daid stuora rievdadusaiguin mat dáhpáhuvve álggoeahčen 1980-logu.

Stáhtalaš bearráigeahču ovdáneapmi ja nannen čuovvovaš jagiid gieđahallojuvvo 2. oasis (1983-2009).

Ole Berg (r. 1944) lea dearvvašvuodahálddahusa ja stáhtadiehtaga professor Oslo Universitehtas. Oahpahusa bokte masteroahpus lea sus leamaš stuora váikkuhanváldi dearvvašvuodaásahusa jođiheddjiid guovdu olles buolvva áiggi. Son jođihii oahpu álggu rájes 1986:s ja ollu jagiid dan rájes, ja lea ožžon St.Olav ánsubálkášumi dán barggu ovdas.

Specialization and professionalization

An account of the development of the Norwegian civil health administration from 1809 to 2009

Part 1: 1809-1983 – Health Administration in the Past

By Ole Berg

Under the Napoleonic Wars with the English blockade, the Royal Norwegian Health Collegium (det Kongelige norske Sundheds-Collegium) was established in Christiania in 1809. The theme of this book is the development of the central health administration from that time until 1983.

The development after the Second World War is focussed on. This was the time of professionalization and specialization, both within administration and the health service. In many ways, the structure of the central administration was ahead of the organizational development of health service provision.

Karl Evang and Torbjørn Mork were two people who played prominent roles. This book gives a description of these eminent people and their associates. The various roles of the Directorate of Health are described, and the work of this body is placed in the context of society as a whole. The strengthening position of doctors during the time of Evang's leadership, and the often dramatic conflicts between lawyers and doctors in health administration, are described. The story continues with Mork's attempts to defend the entrenched parties after Evang had strengthened their positions, and ends with the comprehensive changes that took place at the beginning of the 1980s.

The development of public supervision during the last few years will be dealt with in Part 2 (1983-2009).

Ole Berg (born in 1944) is Professor of Health Administration and Political Science at Oslo University. Through his teaching in the master course Master of Health Administration, he has had a large influence on a generation of leaders within the health services. He has been leader of the master course from when it began in 1986 and for several years. He was awarded the Order of St. Olav for his work in this area.

Rapport fra Helsetilsynet

Utgivelser 2008

1/2008 Meldesentralen – årsrapport 2006

2/2008 ”Mens vi venter ...” – forsvarlig pasientbehandling i akuttmottakene? Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2007 med forsvarlighet og kvalitet i akuttmottak i somatisk spesialisthelsetjeneste

3/2008 Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2007 med kommunale helse- og sosialtjenester til voksne med psykiske lidelser

4/2008 Avlastning og støttekontakt – tjenester med betydning for et bedre liv! Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2007 med avlastnings- og støttekontakttjenester etter sosialtjenesteloven

5/2008 Meldesentralen – oppsummeringsrapport 2001–2007

6/2008 Oppsummeringsrapport etter tilsyn med smitteisolering ved 10 helseforetak i 2006. Statens helsetilsyn og Arbeidstilsynet

7/2008 Nødvendig tvang? Ein gjennomgang av data hos fylkesmennene om bruk av tvang og makt overfor menneske med psykisk utviklingshemming for perioden 2000–2007

Alle utgivelsene i serien finnes i fulltekst på Helsetilsynets nettsted www.helsetilsynet.no. Enkelte utgivelser finnes i tillegg i trykt utgave som kan bestilles fra Statens helsetilsyn, Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo, tlf. 21 52 99 00, faks 21 52 99 99, e-post postmottak@helsetilsynet.no.

Utgivelser 2009

1/2009 Hans Petter Schjøsby: Sundhedscollegiet 1809-1815. Det første sentrale administrasjons- og tilsynsorgan for helsevesenet i Norge

2/2009 Torleiv Robberstad: Helse- og omsorgsstatistikk – eit verktøy for områdeovervaking

3/2009 Oppsummering av en toårig undersøkelse av selvmordssaker i psykisk helsevern

4/2009 DPS: Landsdekkende tjenester, men varierende kvalitet? Oppsummering av første halvdel av landsomfattende tilsyn 2008-09 med spesialisthelsetjenester ved distriktpsikiatriske sentre

5/2009 Utsatte barn og unge – behov for bedre samarbeid. Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2008 med kommunale helse-, sosial- og barneverntjenester til utsatte barn

6/2009 ”Sikker som banken...” – sikrer helseforetakene trygge blodoverføringer? Oppsummering av 14 tilsyn i 2008 i henhold til blodforskriften

7/2009 Svein Zander Bratland og Sverre Lundevall (red.): Læring av feil og klagesaker

8/2009 Ole Berg: Spesialisering og profesjonalisering. En beretning om den sivile norske helseforvaltnings utvikling fra 1809 til 2009. Del 1: 1809-1983 – Den gamle helseforvaltning.

Tilsynsmeldinger

Tilsynsmelding er en årlig publikasjon fra Statens helsetilsyn. Den benyttes til å orientere omverdenen om saker som er sentrale for sosial- og helsetjenestene og for offentlig debatt om tjenestene.

Tilsynsmeldinger fra og med 1997 finnes i fulltekst på www.helsetilsynet.no.

De nyeste kan også bestilles i trykt utgave.

I serien Rapport fra Helsetilsynet formidles funn og erfaring fra klagebehandling og tilsyn med sosial- og helsetjenestene. Serien utgis av Statens helsetilsyn. Alle utgivelser i serien finnes i fulltekst på www.helsetilsynet.no

HELSETILSYNET
tilsyn med sosial og helse

Under Napoleonskrigene med engelsk blokade ble det Kongelige norske Sundheds-Collegium i Christiania etablert i 1809. Dette skriftet handler om utviklingen av den sentrale helseforvaltningen fra da og fram til 1983.

Utviklingen etter Den andre verdenskrig blir tillagt stor vekt. Dette var tiden for profesjonalisering og spesialisering både av forvaltningen og helsetjenesten. Oppbyggingen av sentralforvaltningen lå på mange måter foran den organisatoriske utviklingen av selve tjenesteytelsen.

Sentrale aktører var helsedirektørene Karl Evang og Torbjørn Mork. Skriftet gir et nærbilde av disse to markante personene og de menneskene som omgav dem. Helsedirektoratets ulike roller blir behandlet, og dets virksomhet blir satt inn i et tidsbilde i forhold til samfunnet for øvrig. Legenes styrkede posisjon under Evangs styre blir behandlet, og de ofte konfliktfylte spenningene mellom jurister og leger i helseforvaltningen blir belyst. Historien fortsetter med Morks forsøk på å forsvare skansene etter Evangs styrkeoppbygging, og avsluttes med de omfattende endringene som skjedde tidlig på 1980-tallet.

Det statlige tilsynets utvikling og styrking de senere år vil bli behandlet i del 2 (1983-2009).

Ole Berg (f. 1944) er professor i helseadministrasjon og statsvitenskap ved Universitetet i Oslo. Gjennom undervisning på masterstudiet i helseadministrasjon har han hatt stor innflytelse på en generasjon ledere i helsetjenesten. Han ledet studiet fra starten i 1986 og i flere år, og er tildelt St. Olavs orden for dette arbeidet.